

Jubileji — potvrđivanje smisla!

*Ivica Musa**

Vjerojatno ćemo sljedećih mjeseci jednim uhom čuti za različita događanja — duhovna, kulturna i znanstvena — kojima se obilježavaju neki jubileji. Obljetnice — čak četiri njih — vezane uz nastanak i život Družbe Isusove. Prošlo je petsto godina od rođenja Sv. Franje Ksaverskog — grandioznog misionara, koliko i od rođenja bl. Petra Fabera, najstarijeg svećenika u Družbi Isusovoj i maestra u davanju duhovnih vježbi. Četiristo i pedeset godina je prošlo od odlaska u blaženu vječnost sv. Ignacija Loyole, duhovnog začetnika isusovačke karizme i znalca — promišljatelja čovjekova unutarnjeg duhovnog zemljopisa kojim se kretao suvereno kao malo tko.

Od tog vremena i tih vremena je dakle prošlo četiristo, četiristo i pedeset, pa i petsto godina. Puno se toga dogodilo na pozornici svijeta na kojoj su djelovali protagonisti čije jubileje slavimo. Jesu li vremena koja su slijedila donijela takve promjene kojima bi poruka, djelo i duhovna ostavština Ignacija, Franje, Petra i drugova bili obesnaženi? Sugestivna filozofija neprekidnoga ljudskog napretka nam govori da je to vrijeme kvalitativno i sadržajno apsorbirano modernošću, te da za pravo — osim nekih pionirskih pothvata spomenutih likova — nema posebnog razloga obilježavati navedene obljetnice. Što se to u ljudskome rodu dogodilo značajno što bi potisnulo učinak ovih ljudi? Što ovi ljudi imaju reći poslije toliko stoljeća, kada je svijet toliko promijenjen?

Upravo upitnost svijeta koji je stvoren na valu opijenosti napretkom tehnike i komunikacija otvara prostor da se iz drugačijeg kuta promisli i aktualizira slavljenje ovih obljetnica. Svijet je u međuvremenu postao globalnim selom, novčana moć univerzalnim kultom štovanja, a svi narodi i kulture dobro i sve jače umreženi u komunikacijsku i informatičku DNK. Čemu danas spominjati misionara Franju Ksavera? Nije li njegov san već dosanjan? Dok je on trebao prevodioce za svoj evangelizatorski rad, danas se svi služe engleskim.

Ignacije je u svoje vrijeme ponudio metodu oblikovanja života po Božjoj volji. Psihološke metode našega vremena razmontirale su čovjeka u njegovim potrebama, nagonima i podsvjesnim razinama. Što je ostalo? Čovjek bez tajne, bez svojstava (R. Musil)? No ne osjeća li se suvremeni čovjek nekako tijesno i prenisko procijenjen u kodu psihologije? Nije li on ipak nešto više od skupa njegovih »psihorežnjeva«? Ipak, on teži za nečim višim, za onim magis, kako je lapidarno izrekao Ignacije.

Franjo Ksaverski je novim narodima navijestio zajedništvo Kristove Crkve, zajedništvo koje zadržava posebnost, a dokida zatvorenost; zajedništvo koje susreće različitost, a ne uniformira; zajedništvo duša u traženju istine o sebi, a ne neosobni smrtonosni zagrljaj tržišta.

* Mr. sc. Ivica Musa, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb.

Ignacije je ljudsku unutrašnjost vodio Bogu Stvoritelju i Spasitelju, Onome koji preoblikuje i opečaćuje na neponovljiv način. Čovjek ipak nije stvoren za terapeutski kauč psihologa, za dril uranjanja u slojeve pred/ili podsvjesnog, već za okrenutost svijetu unutar kojega ima zadaću koja nije refleks njegovih potreba, već ostvarenje, odsjaj jedne Slike.

No čemu zapravo obljetnice? Znajući tko je Darovatelj talenata, mi kršćani ne slavimo dosege čisto ljudske genijalnosti. Mi ne častimo neki sretni trenutak, onako kako su stari Grci vjerovali u snagu kairosa u kojemu se intenzivno i duboko živi. Za umne Grke nije bilo posebne nade u budućnost; prošlost je mogla biti zlatna, pa je se moglo pokušati (bezuspješno) oponašati.

Kršćansko slavljenje obljetnica nije slavljenje kairosa, već perspektive odakle dolazi motivacija i usmjerenost djelovanja. Ne kairos već hodos (put, putovanje). Hodočašće smisla i zajedništva! Putovanje s Bogom čudnim stazama povijesti. Kršćani su narod nade — snagom i pravom Uskrsa. Nada je moć gledanja otvorenih očiju u bljesak koji nam donosi budućnost. Ali ona nije zaborav činjenice da je Uskrs i događaj prošlosti, u vremenu prije nas.

Tako je i kršćansko brojanje vremena zapravo hommage uskrsnoj pobjedi nad smrću, nad zaboravom; zapravo to je pokretanje naprijed, a ne vrtnja u krugu. Jer petsto, odnosno četiristo i pesedet ili četiristo godina prije nas nije se dogodio kairosni trenutak koji je nakratko obasjao povijest, te se potom utnuo zauvijek. Naše okretanje tom vremenu, ponovno prizivanje u sjećanje tih događaja, nije ushit nad izvanrednošću dara koje prosipa Povijest, već je djelo nade koju (do)nosi događaj Uskrsa.

Isusovci se naseliše u Zagreb prije četiristo godina. Zagreb, onda »na puško-met« od turske granice; glavni grad neke pokrajinske banovine koja ima smisla samo kao granica, predstraža... U koju ima smisla ulagati onoliko koliko može koristiti obrani, ponajprije drugih. Ipak isusovci dolaze u Zagreb i rade ono isto što i u Beču, Pragu, Rimu, Parizu... Djelotvorni je to i drugačiji govor o takozvanim centrima i periferijama jedne civilizacije. Civilizacija nije koeficijent moći koju isijava njeno središte, već snaga usidrenosti. Za poželjeti bi bilo da obljetnica dolaska isusovaca u Zagreb potakne obnovljeno svjedočenje protiv marginalizacije duha i duhovnog, koje se iznova nudi narodima i kulturama kojima je nametnuta sudbomosna definicija periferije. Duhovni napor opstojanja i svjedočenja koji bilježi četiri stoljeća iskra je uskrslog viđenja svijeta. Takvo što bi poželio svima — i isusovima i hrvatskim katolicima — koji u ovim jubilejima vide vrijednost i osmišljenje razumijevanja i življenja sadašnjice u nepotrošivoj perspektivi hodos-a.

Stoga neka ovi jubileji budu odbijanje filozofije gubitka, logike nemoći, katastrofične analitičnosti koja eutanazira nadu. I dobro je da su duhovni sinovi Ignacija, Franje i Petra, a i onih isusovaca koji prvi dođoše u Zagreb, započeli jubilarnu godinu s hodočašćima, potvrđujući da su i ovi jubileji kratki predah u tajnovitom (ne više zagonetnom!) i smislenom putovanju u kuću Nebeskog Oca.